

Prawo sztucznej inteligencji

Przejdź do produktu na www.ksiegarnia.beck.pl

Wstęp

Technologie oparte na sztucznej inteligencji (*Artificial Intelligence*, AI) zmieniają świat szybciej i bardziej fundamentalnie niż dotychczasowe innowacje technologiczne. Sztuczna inteligencja nie jest technologią przyszłości, ale teraźniejszości. Jest powszechnie wykorzystywana i komercjalizowana. Najwyższy czas, aby przedstawić Czytelnikom kompleksową ocenę prawną różnych aspektów prawnych dotyczących sztucznej inteligencji.

Dnia 19.2.2020 r. Komisja Europejska opublikowała „Białą księgę w sprawie sztucznej inteligencji” (ang. *White paper On Artificial Intelligence – A European approach to excellence and trust*¹, dalej jako: Biała Księga AI). Dokument ten stanowi fundament nowej europejskiej strategii cyfrowej. Zawiera propozycje działań wyznaczających przyszły kierunek unijnych regulacji oraz inicjatyw w dziedzinie prawa sztucznej inteligencji. Niniejsza publikacja stanowi odpowiedź na postulaty i propozycje zawarte w tym dokumencie.

Coraz bardziej powszechne staje się wykorzystanie sztucznej inteligencji przy zawieraniu umów. Sztuczna inteligencja potrafi pomóc w uzupełnianiu dokumentacji medycznej i decydowaniu, jaki zabieg wykonać u pacjenta. Istotne problemy prawne dotyczą transportu. Przemysł samochodowy wprowadza na rynek samochody działające pod kontrolą sztucznej inteligencji. Co więcej, pojawiają się postulaty przyznania sztucznej inteligencji statusu zbliżonego do pełnomocnika, posłańca bądź osoby prawnej. Zagadnienia te wymagają pogłębionej analizy prawnej.

Złożona problematyka prawna sztucznej inteligencji zainspirowała grono ekspertów do przedstawienia własnego stanowiska. Wypowiedzi te zostały zawarte w niniejszej publikacji. Część opracowań jest wynikiem badań finansowanych z grantów naukowych. Informacje o źródłach finansowania zostały zawarte w poszczególnych rozdziałach. Badania te będą kontynuowane i wkrótce dojdzie do wydania kolejnej monografii z opracowaniami w języku angielskim.

Czy zatytułowanie tej monografii prawem sztucznej inteligencji jest uzasadnione? Obejmuje ona szeroki i różnorodny zakres zagadnień prawnych. Uważamy za konieczne, aby polska doktryna prawa wypowiedziała się nie tylko w sprawie aktualnego stanu prawnego, ale i pożądaných zmian legislacyjnych, o których mowa jest w Białej Księdze AI. Zasadnicze znaczenie ma budowanie zaufania. Należy wprowadzić trans-

¹ Brussels, 19.2.2020 COM(2020) 65 final, White Paper On Artificial Intelligence – A European approach to excellence and trust, https://ec.europa.eu/info/sites/info/files/commission-white-paper-artificial-intelligence-feb2020_en.pdf (dostęp: 17.3.2020 r.).

parentne i zbalansowane przepisy regulujące sztuczną inteligencję. Opracowania zawarte w monografii zostaną przedłożone Komisji Europejskiej w ramach konsultacji publicznych dotyczących Białej Księgi AI.

Pojęcie sztucznej inteligencji nie jest jeszcze pojęciem legalnym. Brak jest powszechnie akceptowalnej definicji. Zazwyczaj posługujemy się nim w kontekście systemów uczenia maszynowego (*machine learning*). Przegląd aktualnych definicji przedstawia Tomasz Zalewski w Rozdziale I. Zawarł w nim własną ujednoczoną definicję, do której odwołują się autorzy kolejnych rozdziałów.

W rozdziale II *Dariusz Szostek* proponuje, aby algorytmy XXI w., rewolucjonizujące społeczności XXI w. były regulowane na podobnym, nowoczesnym poziomie. Przykładem jest utworzenie regulatora algorytmicznego, gdzie unormowania (nakazy i zakazy) dotyczące AI byłyby wpisane w kody, w sposób umożliwiający jej samouczenie. Skoro AI jest kodem, wydaje się właściwe, aby i regulator był kodem.

W rozdziale III *Gabriela Bar* stwierdza, że potrzebujemy antropocentrycznej AI, która jest przyjazna i bezpieczna. Powinniśmy jednak unikać jej antropomorfizacji. W ocenie autorki wielkim wyzwaniem dla projektantów AI jest trwałe zaimplementowanie we wszystkich autonomicznych systemach ludzkich wartości. Jedną z reguł, które powinny być zasadą działania każdej AI, jest zgodność z obowiązującym prawem, które musi odpowiadać realiom i uwzględniać postęp technologiczny.

Problematyka oświadczeń woli składanych przy wykorzystaniu sztucznej inteligencji jest omawiana w rozdziale IV. *Jacek Gołaczyński* wyjaśnia w jaki sposób stosować do sztucznej inteligencji obecne przepisy Kodeksu cywilnego. Przedstawia również koncepcje traktowania sztucznej inteligencji, jako elektronicznego agenta oraz zakwalifikowania jej jako nowego typu podmiotu cywilnoprawnego.

Monika Wałachowska w rozdziale V przekonuje do wprowadzenia odrębnej regulacji prawnej, która przesądziłaby, że za szkodę wyrządzoną w związku ze stosowaniem systemu sztucznej inteligencji odpowiada określony podmiot (np. ten, który w ramach swojej działalności gospodarczej czy zawodowej wykorzystuje system AI). Autorka podkreśla, że system sztucznej inteligencji powinien być traktowany przedmiotowo, a za skutki jego działania powinien odpowiadać podmiot, który go stworzył lub który się nim posługuje.

Monika Jagielska w rozdziale VII podkreśla, że precyzyjne określenie zasad odpowiedzialności za szkody wyrządzone przez AI ma podstawowe znaczenie i będzie mieć istotny wpływ na jej rozwój oraz akceptację społeczną. Nowe technologie cyfrowe stanowią w szczególności wyzwanie dla istniejącego systemu odpowiedzialności za produkt, zwłaszcza gdy chodzi o pojęcia produktu, wady oraz producenta.

W rozdziale VII *Bogna Kaczorowska* zaznacza, że mechanizm właściwy inteligentnym umowom nie stanowi funkcjonalnego systemu, który samodzielnie mógłby regulować praktykę kontraktową w sposób czyniący zadość kluczowym założeniom aksjologicznym realizowanym w prawie prywatnym, w tym zasadzie uczciwości i lojalności kontraktowej. Dyskusja nad upowszechnieniem zastosowań technologii łańcucha

bloków w praktyce kontraktowej wnosi jednak istotny wkład w badania nad prawem umów.

W rozdziale VIII *Monika Namysłowska* oraz *Agnieszka Jabłonowska* podkreślają, że podstawowe zasady leżące u podstaw przepisów chroniących konsumentów w prawie krajowym i unijnym – takie jak ochrona strony słabszej i ochrona autonomii wyboru – w erze cyfrowej zachowują aktualność, a nawet zyskują na znaczeniu. Stosowanie AI na rynkach konsumenckich może bowiem zwiększyć asymetrię między konsumentami a przedsiębiorcami i zagrażać autonomii konsumentów. Analiza istniejących unormowań pokazuje, że są one na ogół dosyć elastyczne i mogą stanowić punkt wyjścia dla oceny praktyk opartych na AI.

W rozdziale IX poświęconym odpowiedzialności karnej *Wojciech Filipkowski* zauważa, że nic nie stoi na przeszkodzie, aby ustawodawca (z uwzględnieniem trendów regionalnych i globalnych) wykorzystał rozwiązania funkcjonujące już w systemie prawnym albo opracował zupełnie nową odmianę odpowiedzialności prawnej, która obowiązywałaby względem AI. W rozdziale tym skupiono się na wybranych kwestiach funkcjonowania AI w życiu jednostek oraz społeczeństwa. Autor zauważa, że AI może być zarówno narzędziem w rękach sprawców, jak i przedmiotem wykonawczym czynu, ale także i dobrem prawnie chronionym.

W rozdziale X *Marek Świerczyński* zastanawia się czy wykorzystanie sztucznej inteligencji w procesie ustalania prawa właściwego mieści się w granicach autonomii przewidzianej w prawie prywatnym międzynarodowym oraz czy okoliczność wykorzystania sztucznej inteligencji dla potrzeb ustalania prawa uzasadnia zmianę przepisów prawa prywatnego międzynarodowego w celu ochrony tej strony umowy, która z niej nie korzysta.

W rozdziale XI *Mariusz Załucki* rozważa możliwość zastąpienia, przynajmniej w niektórych kategoriach spraw, sędziów rozwiązaniami opartymi na sztucznej inteligencji. Autor wskazuje, że sztuczna inteligencja to wielka szansa także i dla wymiaru sprawiedliwości.

Wybrane aspekty własności intelektualnej poruszono w rozdziale XII. *Kamil Szpyt* stwierdza, że odrzucić należy możliwość powstawania na rzecz zmarłych twórców AI lub ich trenerów praw autorskich do stworzonych przez sztuczną inteligencję utworów. Rozwiązaniem wspomnianej sytuacji byłaby nowelizacja przepisów i kompleksowe uregulowanie tej kwestii.

Dwa kolejne rozdziały dotyczą danych osobowych. W rozdziale XIII *Dominik Lubasz* zaznacza, że główne wyzwanie stanowi zapewnienie legalności, transparentności, budowanie zaufania przez świadomość i zrozumienie, jak działa technologia, a także zminimalizowanie ryzyka stronniczości czy dyskryminacji lub błędów w systemach AI, ograniczenie zakresu przetwarzania danych związane z celem przetwarzania, w tym w kontekście wykorzystywania mechanizmów samouczących. Z kolei w rozdziale XIV *Katarzyna Morawska* wyjaśnia, że obawy związane z wykorzystaniem technologii AI przy procesie przetwarzania danych mogą zostać zmniejszone, jeżeli administratorzy danych przyjmą szerokie rozumienie zasady transparentności i dosto-

sują informacje przekazywane do podmiotów danych w taki sposób, aby generalne zasady przetwarzania oraz mechanizm funkcjonowania AI były dla podmiotów danych przejrzyste. Administratorzy powinni informacje te przekazywać minimalizując stosowanie profesjonalnego języka, przy jednoczesnym dostosowywaniu treści do odbiorcy.

Kwestia ochrony praw człowieka w kontekście sztucznej inteligencji jest omawiana w rozdziale XV. *Bartłomiej Oręziak* przedstawia propozycję kryteriów i dyrektyw zastosowania sztucznej inteligencji do użytku praktycznego.

W rozdziale XVI *Maria Kaczorowska* omawia zagadnienie możliwości zastosowania technologii łańcucha bloków w dziedzinie rejestracji nieruchomości na przykładzie doświadczeń wybranych krajów. Przedstawione w rozdziale omówienie przykładów proponowanych w praktyce rozwiązań zostało poprzedzone próbą skonfrontowania głównych założeń koncepcji rejestru opartego na technologii łańcucha bloków ze specyfiką rejestrów nieruchomości, z uwzględnieniem dotychczasowych postępów w zakresie informatyzacji rejestrów.

W rozdziale XVII *Mikołaj Domagała* zauważa, że pojawienie się na ulicach pojazdów autonomicznych wiąże się z szeregiem trudnych do rozwiązania problemów. Stwierdza, że zagrożenia związane z pojawieniem się pojazdów autonomicznych mogą wynikać z różnych czynników, w tym m.in. „wrodzonej” zawodności systemów bezpieczeństwa bazujących na AI, nieostrożnego zachowania pasażerów i uczestników ruchu ulicznego, klasycznych błędów oprogramowania oraz braku uregulowań wymuszających konkretny sposób zachowania pojazdu w przypadku bezpośredniego zagrożenia wypadkiem.

Problematyka wykorzystania sztucznej inteligencji w inteligentnych sieciach energetycznych jest omawiana w rozdziale XVIII. *Paweł Domagała* wskazuje, że w ramach postępującej informatyzacji i automatyzacji polskiego sektora energetycznego kolejnym etapem jest wykorzystanie sztucznej inteligencji w celu dalszej optymalizacji realizowanych procesów. Na rozwój narzędzi wykorzystujących sztuczną inteligencję istotny wpływ mogą mieć regulacje prawne.

W rozdziale XIX *Katarzyna Szczudlik* stwierdza, że pomimo szeregu korzyści, jakie wiązałyby się dla środowiska arbitrażowego z używaniem algorytmów opartych na sztucznej inteligencji i faktyczną dostępnością takich narzędzi już dziś, istnieje wiele przeszkód dla upowszechnienia się algorytmów sztucznej inteligencji w sądownictwie polubownym w najbliższym czasie. Wydaje się, że wprowadzenie takich narzędzi mogłoby zostać usprawnione poprzez zorganizowane, skoordynowane działania środowiska arbitrażowego w tym zakresie.

Dwa kolejne opracowania przybliżają kwestie związane z wymiarem sprawiedliwości. W rozdziale XX *Maria Dymitruk* popularyzuje wybrane zagraniczne rozwiązania dotyczące sztucznej inteligencji. W rozdziale XXI *Rafał Prabucki* omawia problematykę „inteligentnych” rzeczy, jako „świadków” w postępowaniu dowodowym.

Ostatni, XXII rozdział, przygotowany przez *Przemysława Polańskiego*, porusza problematykę wykorzystywania sztucznej inteligencji do egzekwowania prawa. Autor przedstawia sposoby zastosowania sztucznej inteligencji w dwóch obszarach, tj. do

zwalczania bezprawnych treści w Internecie oraz ułatwiania życia osobom niepełnosprawnym poprzez obalanie barier w dostępie do treści w cyberprzestrzeni.

Zapraszamy do lektury.

*Marek Świerczyński
Luigi Lai*

[Przejdź do księgarni →](#)